
Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) beslutar att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Bakgrund

Den 19 maj 2020 inkom en anmälan om oredlighet i forskning till nämnden från [REDACTED] och [REDACTED] vid Göteborgs universitet. Anmälan avser plagiering i en ansökan om forskningsmedel. Enligt anmälarna har forskaren [REDACTED] på IVL Svenska Miljöinstitutet använt text och forskningsidéer från en gemensam ansökan till JPI Oceans för användning i en senare ansökan till Formas.

I ansökan till JPI Oceans stod IVL Svenska Miljöinstitutet som konsortiumskoordinator och [REDACTED] som gruppledare under denna samarbetspartner. [REDACTED] stod som en av ytterligare fyra samarbetspartners. I Formas-ansökan står [REDACTED] som sökande och de två anmälarna är inte inkluderade bland de medverkande.

Den anmälda bestrider att hon gjort sig skyldig till oredlighet i forskning. Hon anför i sitt yttrande till nämnden att JPI Oceans-ansökan koordinerades av IVL och den ursprungliga idén och initiativet till ansökan kom från IVL. Enligt henne var det även IVL som presenterade den övergripande frågeställningen och skrev huvudparten av ansökan. Hon skriver att det inte är möjligt att med absolut säkerhet säga vem som författat enskilda meningar i de båda ansökningarna. Flera forskare deltog i textskrivandet till JPI Oceans-ansökan och texterna bearbetades flera gånger men det textstycke angående analys av nanopartiklar som i sin helhet författades av [REDACTED] för JPI Oceans-ansökan är enligt henne inte inkluderat i Formas-ansökan. Den anmälda skriver att hon medger att förbiseende har begåtts i och med att gemensamt formulerade texter från JPI Oceans-ansökan har återanvänts utan att detta förankrats med alla medsökande i den tidigare ansökan och att gränsdragningen mellan de två ansökningarna inte har beaktats tillräckligt väl av IVL under skrivandet. Hon anför dock att de förbiseenden som skett har uppstått på grund av tidspress och slarv under ansökningsarbetet och inte av grov oaktsamhet eller med uppsåt.

Nämnden har inhämtat ett externt sakkunnigutlåtande i ärendet. Den sakkunniga¹ fick i uppdrag att utreda om det i ansökan till Formas är fråga om avvikelser från god forskningssed i form av plagiering av idéer och text. Nämnden bad även den sakkunniga att i sin bedömning väga in kompetensen hos anmälare respektive anmäld kopplat till projektet.

Motivering av beslut

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 § ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Planering, genomförande eller rapportering av forskning

De avvikelser som kan utgöra oredlighet i forskning ska enligt definitionen i 2 § lagen ha begåtts vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Formuleringen innebär enligt förarbetena att begreppet oredlighet avser avvikelser under hela forskningsprocessen.²

Nämnden konstaterar att ansökning om forskningsmedel utgör planering av forskning och att det därmed är fråga om en sådan del av forskningsprocessen som omfattas av lagen.

Fabricering, förfalskning eller plagiering

De former av oredlighet som nämnden ska pröva är fabricering, förfalskning och plagiering. Begreppen är inte definierade i lagen, men i förarbetena refereras till att de finns beskrivna i forskningsetiska kodexar och riktlinjer som till exempel Den europeiska kodexen för forskningens integritet³ ⁴. De redogörs också för i Vetenskapsrådets publikation God forskningssed⁵. Fabricering beskrivs, enligt förarbetena, ofta som att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga. Med förfalskning avses manipulering av forskningsmaterial, utrustning eller processer eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är motiverat. Slutligen är beskrivningen av plagiering att en forskare använder andras texter, idéer eller arbeten utan att ge tillbörligt erkännande till ursprungskällan.⁶

¹ Anna Rutgersson, Professor vid institutionen för geovetenskaper, Uppsala universitet.

² Prop. 2018/19:58, s. 100.

³ Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Reviderad utgåva. Berlin: All European Academies (ALLEA); 2018, kap. 3.1.

⁴ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

⁵ God forskningssed. Stockholm: Vetenskapsrådet; 2017, kap. 8.

⁶ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

Enligt den sakkunniga finns det slående likheter och eller överlapp mellan JPI Oceans-ansökan och Formas-ansökan både avseende text och idéer och den sakkunniga skriver att det är uppenbart att [REDACTED] tagit delar från JPI Oceans-ansökan och använt i Formas-ansökan. Den sakkunniga skriver vidare att det är omfattande delar av den överlappande texten som ligger långt från [REDACTED] kompetens och närmare kompetensen i [REDACTED] forskargrupp. Den sakkunniga kommer till slutsatsen att IVL [REDACTED] har agerat oetiskt rörande Formas-ansökan. Den sakkunniga framhåller att det hör till god forskningssed att informera samarbetspartners om man har för avsikt att använda gemensamma texter och idéer i vidareutveckling av forskning eller egna ansökningar samt att partners bör bli tydligt inbjudna att delta och kommentera samt på ett lämpligt sätt få erkännande för sina insatser. Den sakkunniga anser dock att avvikelserna är av begränsad art och omfattning.

Den anmälda fick möjlighet att yttra sig angående sakkunnigutlåtandet. Hon har inkommit med ett yttrande tillsammans med ansvarig gruppchef och forskningschef på IVL. De anför att de texter som användes i Formas-ansökan i huvudpart bygger på de delar som IVL:s forskare [REDACTED] och [REDACTED] och [REDACTED] vid Göteborgs universitet ansvarade för och författade till JPI Oceans-ansökan. Även texten om Havet Hus i JPI Oceans-ansökan författades av [REDACTED] och [REDACTED]. Dessa forskare är alla medverkande på Formas-ansökan. Enligt [REDACTED] och chefer är den enda del av Formasansökan som inte ursprungligen författats av IVL:s forskare eller [REDACTED] en förkortad version av text ursprungligen författad av den tyska samarbetspartnern [REDACTED]. När det gäller kompetensen hos respektive forskargrupp skriver IVL att det stämmer att [REDACTED] huvudsakliga forskningskompetens inte gäller analys av mikroplast men att Formas-ansökan skrevs i en forskningsgrupp med lång och bred erfarenhet av mikroplastforskning.

Nämndens uppfattning är att texten i ansökan till JPI Oceans har författats gemensamt och att enstaka författares ansvar för olika delar ej kan särskiljas. Att några av dem senare använder delar av detta arbete i en annan ansökan, kan enligt nämndens uppfattning inte medföra att det är fråga om ett plagiat av den första ansökan i lagens mening.

Sammanfattningsvis finner nämnden därför att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av handläggaren Miriam Matsson.

Thomas Bull
Ordförande

Miriam Matsson
Handläggare